

blockhaus

edicija klasikā

BEOGRAD 2020.

UREDNIK:
ALEKSANDAR BOŽIĆ

DIZAJN:
SANJA POLOVINA

KAMILO HOSE SELA

KOŠNICA

SA ŠPANSKOG PREVELA:
DRAGANA BAJIĆ

Naslov originala
LA COMENA
Camilo José Cela

Copyright © Heirs of Camilo José Cela, 2002
Copyright © 2020 za srpski jezik IPC Media, u sastavu IPC d.o.o. Beograd

ISBN 978-86-6463-011-5

Ovo delo je objavljeno uz pomoć
subvencije Ministarstva kulture i sporta
Kraljevine Španije.

*Svom bratu, Huanu Karlosu,
pomorskom pitomcu Španske ratne mornarice*

P R V A G L A V A

Da zauzmemo stav, već sam sita ponavljanja, jedino je to važno.

Gospa Ruža ide tamo-amo između stolova udarajući o klijente svojom straobalnom stražnjicom. Gospa Ruža često govori „boga li mu” i „kuku nama”. Za gospa Ružu svet je njena kafana, a sve ostalo van njene kafane. Neki kažu da gospa Ruži zažagre očice kad dođe proleće i devojke prošetaju u kratkim rukavima. Ja mislim da su sve to puka govorkanja: gospa Ruža ne bi nikad ni groša ispustila ni za šta na svetu. Ni s prolećem ni bez njega. Gospa Ruža najviše voli da provlači svoje naćve između stolova, ništa manje i ništa više. Puši rezani duvan od devedeset centima kad je sama i od jutra do sutra pije preslatku anisovaču. Posle kašlje i smeška se. Kad je dobre volje, sedi u kuhinji na šamljici i čita romane i podlistke, što krvožednije, to bolje – sve je to hrana. Onda zbija šale s ljudima i priča im o zločinu u Ulici Vezilja ili u ekspresu za Andaluziju.

„Navareteov⁶ otac, prijatelj generala gospodina Migela Prima de Rivere⁷, otišô je kod njega, kleknô na kolena i kazô mu: generale,

6 Hose Marija Sançes Navarete, sin potpukovnika Civilne garde, bio je jedan od počinitelja oružane pljačke u ekspresnom vozu za Andaluziju 1924. (Prim. prev.)

7 Mígel Primo de Rivera i Orbaneha (1870–1930), španski general i političar, posle državnog udara je uz odobrenje Alfonsa XIII uveo diktaturu (192–1930) i ukinuo ustav iz 1876. Vrlo nepopularan, podneo je ostavku nešto pre smrti, izgubivši podršku i kralja i vojske. (Prim. prev.)

pomilujte mi sina ako boga znate; a gosn Migel, mada zlatnog srca, odgovorio mu je: nemoguće, prijatelju Navarete; vaš sin za svoju krivicu mora da ispašta na garoti.”

„Kakvi tipovi!”, misli se, „treba imati onu stvar!” Gospa Ružino lice puno je fleka, izgleda kao gušter koji stalno menja kožu. Kad se zamisli, zaboravi se i cedi mitesere po licu, ponekad dugačke kao serpentine. Zatim se vraća u stvarnost, pa se opet šeta gore-dole, smeškajući se mušterijama, koje u suštini mrzi, pokazujući im sitne pocrnele zube pune ostataka hrane.

Gospodin Leonardo Melendes duguje trideset hiljadarki čistaču cipela. Čistač cipela, jedan gegula, a to je isto što i rahitičan i otupeo gegula, godinama je i godinama štedeo da bi posle sve pozajmio gospodinu Leonardu. Tako mu i treba. Gospodin Leonardo je obična lopuža koja živi od prodavanja magle i planiranja poslova koji se nikad ne ostvare. Nije da ispadnu loše, to ne; jednostavno ne ispadnu, ni dobro ni loše. Gospodin Leonardo nosi upadljivo lepe kravate i stavlja briljantin na kosu, jako parfimisan briljantin koji nadaleko miriše. Nosi se kao velikan, neverovatno je ozbiljan, ozbiljan kao neko ko je prošao sito i rešeto. Ja ne bih rekao da je baš štošta prošao, ali njegovi su pokreti zaista odavali čoveka kome u buđelaru nikad nije zafalila para. Prema poveriocima se ponaša bezobzirno, a poverioci mu se smeše i gledaju ga sa uvažavanjem, bar naoko. Nije da nije bilo i onih koji su pomišljali da zapljunu plajvaz i isteraju ga na sud, ali istina je da do sada niko nije prelomio pa to i uradio. A gospodin Leonardo najviše voli da govori dve stvari: neke reči iz francuskog, na primer, *madame* i *rue* i *cravate*, i zatim „mi Melendesovi”. Gospodin Leonardo je učen čovek, čovek koji izgleda kao da zna svašta. Uvek odigra dve partijice dama i popije samo belu kafu. Onima sa susednih stolova, koje vidi da puše žuti duvan, obrati se vrlo ugladeno: „Da li biste mi dali jedan papir? Hteo bih da savijem cigaretu od seckanog,

ali mi ponestalo papira.” Tada mu onaj drugi poveri: „Ne, ne koristim ga. Ako želite jednu gotovu cigaretu...” Gospodin Leonardo pravi dvosmislen izraz lica i treba mu nekoliko sekundi da odgovori: „Dobro, pušićemo žuti, za promenu. Meni se vlaknasto rezani ne sviđa nešto naročito, verujte.” Nekad mu taj pored njega samo kaže: „Ne, nemam papira, žao mi je što ne mogu da vam izađem u susret...”, i onda gospodin Leonardo ostane bez cigarete.

Nalakćeni na stari, štokavi mermer okruglih stočića, mušterije gledaju gazdaricu kako se mota okolo, a skoro da je i ne vide dok misle, neodređeno, na taj svet koji, avaj, ne beše ono što je mogao da bude, na svet u kome je sve malo-pomalo otkazivalo a niko nije umeo da objasni zašto, možda zbog kakve beznačajne sitnice. Mnogi stoni komadi mermera ranije su bili nadgrobne ploče, sa nekih na kojima se još vide slova slepac bi mogao da čita prevlačeći jagodicama prstiju ispod stola: ovde počivaju posmrtni ostaci gospođice Esperanse Redondo, preminule u cvetu mladosti; ili pak: R.I.P. Njegova ekselencija gospodin Ramiro Lopes Puente, zamenik sekretara Ministarstva za razvoj.

Kafanske mušterije su ljudi koji misle da se stvari dešavaju tek tako, jer se dešavaju, da ne vredi ništa preduzimati. U gospa Ružinoj kafani svi puše i svi duboko razmišljaju, sami za sebe, o sirotim, prijatnim, dragim stvarima koje pune ili prazne čitav njihov život. Neko ćutanju pridoda sanjalački pokret zbog nejasne uspomene, a ima i onih koji se sećaju zabludelog pogleda, a na licu im se ocrtava izraz kukavnog živinčeta, usrdnog, preklinjućeg, umornog živinčeta: čela oslonjenog na ruku i pogleda punog gorčine, kao more posle minule bure.

Ima popodneva kad razgovor zamire od stola do stola, razgovor o mačkama koje su se omacile ili o snabdevanju na kupone, ili o onom mrtvom detetu koga neko ne može da se seti, o onom mrtvom detetu koje je, zar se ne sećate, imalo plavu kosicu, bilo preslatko i onako

više mršavko, uvek je nosilo drap štrikani džemperić i imalo negde oko pet godina. Tih popodneva srce kafane kuca kao srce bolesnika, neujednačeno, a vazduh kao da se zgusne, posivi, iako ga tu i tamo poput munje preseče neki blagi dašak što dopire neznano otkuda, dašak pun nade, koja na nekoliko časaka u svakoj duši otvori jednu rupicu.

Gospodinu Hajmeu Arseu, koji se uprkos svemu izvrsno drži, samo pristižu tužbe poverilaca. U kafani se, mada tako ne izgleda, sve zna. Gospodin Hajme je tražio kredit kod jedne banke, odobrili su mu ga, i on je potpisao menice. Posle je došlo šta je došlo. Ušao je u posao u kojem su ga prevarili, ostao je bez prebijene pare, podneli su mu menice na naplatu, i on je odgovorio da ne može da ih isplati. Gospodin Hajme Arse je sasvim pouzdano čovek čestit a loše sreće, s novcem ga tera maler. Da je nešto posebno radan, i nije, to je istina, ali baš nije imao nimalo sreće. Druge lenštine veće od njega, uz malo naklonjeniju sudbinu, domogle su se lepih novaca, otplatile menice i sad se povozdan šetkaju taksijem i puše fini duvan. Nije to snašlo i gospodina Hajmea, snašlo ga je skroz suprotno. Sad traži nekakav posao, ali ga ne pronalazi. Radio bi on bilo šta, prvo što mu iskrсне, ali nije mu iskršlo ništa što bi vredelo truda pa je glave zabačene na plišani naslon dane provodio u kafani i posmatrao pozlatu na tavanici. Ponekad bi tiho pevuo kakav odlomak iz sarsuele, lupkajući nogom u ritmu melodije. Gospodin Hajme obično nije razmišljao o svojoj nevolji; zapravo, obično nikad ni o čemu nije razmišljao. Gledao je u ogledala i u sebi se pitao: ko li je izmislio ogledala? Posle bi pogledao nekoga, blenući gotovo nepristojno: da li ona žena ima decu? Možda je neka stidljiva starica. Koliko li tuberana sad sedi u ovoj kafani? Gospodin Hajme bi savio cigaretu, tanušnu kao slamku, i pripalio je. Neko je umetnik u rezanju olovki, zašilji ih tako da mogu da se zabodu kao igla i nikad ne istroše vrh. Gospodin Hajme se

promeškolji, utrnula mu je noga. Kako je to zagonetno! Dum, dum, dum, dum, i tako celoga života, danonoćno, leti i zimi: srce.

Jednoj ćutljivoj gospođi koja uvek sedi u dnu stepeništa, tamo gde se penje za bilijar, umro je sin, nema ni mesec dana. Mladić se zvao Pako i spremao se da polaže za poštanskog službenika. Prvo su rekli da je imao paralizu, ali posle se videlo da nije, nego da je dobio upalu moždanica. Trajalo je kratko, a sem toga odmah je ostao bez svesti. Znao je već sva sela u Leonu, staroj Kastilji, novoj Kastilji i delu Valensije (Kasteljon i oko manje-više pola Alikantea); velika je šteta što je umro. Pako je stalno bio bolešljiv otkad se, još kao dete, jedne zime skvasio. Majka mu je ostala sama jer joj je drugi sin, stariji, otišao u svet, nije se tačno znalo gde. Po podne bi odlazila u gospa Ružinu kafanu, sedala u podnožje stepenica i tamo provodila mrtve sate grejući se. Od sinovljeve smrti gospa Ruža je prema njoj bila vrlo nežna. Ima osoba koje vole da budu pažljive prema onima u crnini. Koriste priliku da daju savete ili im kažu da se pomire sa sudbinom, ili ih hrabre, pa se onda baš dobro osećaju. Ne bi li utešila Pakovu mati, gospa Ruža joj obično kaže da je bolje što ga je Bog odneo nego da je ostao malouman. Majka bi je gledala sa odobravajućim smeškom i odgovarala da jeste, kad se bolje pogleda, naravno da je u pravu. Pakova mati se zove Isabel, gospođa Isabel Montes, Sansova udovica. Još uvek je to dobrodržeća gospođa koja nosi neki malo pohaban ogrtačić. Izgleda kao da je iz dobre porodice. U kafani obično poštuju njeno ćutanje i tek kadšto se neko poznat, obično žena kad se vraća iz toaleta, osloni na njen sto da je upita: „Kako je, jel’ se već polako oporavljate?” Gospođa Isabel se smeši i gotovo nikad ne odgovara; kad je malčice raspoloženija, podigne glavu, pogleda ka prijateljici i kaže: „Kako ste vi lepi, draga!” Najčešće, međutim, nikad ništa ne kaže: mahne rukom u znak pozdrava, i gotovo. Gospođa Isabel zna da je od druge sorte, ili bar da je drukčija.

Jedna starija gospođica poziva prodavca duvana i šibica.

„Padilja!”

„Evo, gospojice Elvira!”

„Jednu cigaretu 'triton'.”

Žena čeprka po tašni punoj nežnih, besramnih starih pisama i spušta na sto trideset pet centima.

„Hvala.”

„I vama.”

Pali cigaretu i, izgubljenog pogleda, izbacuje veliki oblak dima. Nedugo zatim, gospođica ponovo zove.

„Padilja!”

„Evo, gospojice Elvira!”

„Jesi li onome predao pismo?”

„Jesam, gospojice.”

„Šta ti je rekao?”

„Ništa, nije bio kod kuće. Služavka mi je kazala da ne brinem, da će mu ga neizostavno dati u vreme večere.”

Gospođica Elvira ćuti i nastavlja da puši. Danas kao da je nešto rovit. Prolazi je jeza i oseća kako joj pred očima sve igra. Gospođica Elvira vodi pasji život, život koji, kad se bolje pogleda, nije vredno ni živeti. Ne radi ništa, to je tačno, ali zato što ništa ne radi, jedva da jede. Čita romane, ide u kafanu, popuši poneki „triton” i čeka da se nešto desi. Ne valja to što se nešto obično dešava s mene pa na uštap, i to gotovo uvek nešto falično i neki škart.

Gospodin Hose Rodrigues de Madrid dobio je manju nagradu na poslednjem izvlačenju lutrije. Prijatelji mu kažu:

„Malo ti se osmehnula sreća, a?”

Gospodin Hose odgovara uvek isto, kao da je naučio napamet:

„Pih! Četiri bedne banke.”

„Ma, ne, čoveče, ne objašnjavajte, ništa vam ne tražimo.”

Gospodin Hose je pisar u sudu i izgleda da ima neku ušteđevnicu. Kažu i da se oženio bogatom ženom, devojkom iz La Manće, koja je ubrzo umrla i sve ostavila gospodinu Hoseu, a da je on brže-bolje prodao ona četiri vinograda i dva maslinjaka koliko ih je bilo, tvrdeći da seoski vazduh šteti njegovim disajnim putevima i da je najvažnije da se čovek čuva.

Gospodin Hose u gospa Ružinoj kafani uvek poručuje čašicu jakog pića; nije on neko prenemagalo niti golja od onih što piju belu kafu. Gazdarica ga gotovo uvek posmatra sa simpatijama zbog zajedničke privrženosti anisovači. Anisovača je nešto najbolje na svetu: dobra je za stomak, pomaže izlučivanju mokraćne i diže iz mrtvih; jača krv i rasteruje utvare polne nemoći. Gospodin Hose uvek govori krajnje samosvojno. Jednom se – ima već dve godine, nedugo pošto se završio Građanski rat – zakačio s violinistom. Ljudi su gotovo listom tvrdili da je violinista bio u pravu, ali je gospodin Hose pozvao gazdaricu i rekao joj: „Ili ćete da šutnete ovog crvenog bezobraznika bez poštovanja, ili ja više neću kročiti u vaš lokal.” Gospa Ruža je zatim violinistu izbacila na ulicu, i on je netragom nestao. Mušterije koje su ranije davale za pravo violinisti počele su da menjaju mišljenje, pa su na kraju govorile kako je gospa Ruža baš dobro postupila, da je bilo neophodno pokazati čvrstu ruku i sprovesti kaznu. S takvom vrstom nepodobnosti ko zna gde bi nam bio kraj! Izgovarajući to, mušterije su se držale ozbiljno, nepristrasno, pomalo skrušeno. „Ako nema discipline, nema načina da se išta uradi valjano, ništa što bi vredelo truda”, čulo se između stolova.

Čovek dobrobrano zašao u godine na sav glas priča kako se, skoro će tome već pola veka, našalio s madam Paprikarom.

„Budaletina jedna, mislila je da će mene da prevesla. Da, da... mnogo pametna! Pozvao sam je na belo vino, a ona razbila nos o

vrata kad smo izlazili. Ha-ha! Liptala joj krv kô teletu kad ga kolju. Govorila je 'o-la-la, o-la-la' i sve pljujući utrobu otišla. Uboga nesrećnica, večito pijana! Kad se bolje pogleda, čak je bilo i smešno!”

Neka lica sa susednih stolova gledala su ga gotovo sa zavišću. To su lica ljudi koji se smeše na miru, blaženo, u onim trenucima kad gotovo neprimetno dođu do tačke kad ne misle ni na šta. Ljudi se ulizuju iz gluposti i ponekad se osmehuju iako u dubini duše osećaju bezmernu odvratnost, koju skoro da ne mogu da obuzdaju. Zbog ulizištva se na kraju može i ubiti; svakako da je ne jedan zločin počinjen ne bi li se ostavio dobar utisak, ne bi li se nekome dodvorilo.

„Tako treba prema svim barabama; mi pristojni ljudi ne možemo da dozvolimo da nam uzjašu na grbaču. Lepo je govorio moj otac! ”Oćeš grožđa? Pa idi da ga bereš.’ Ha-ha! Dromfulja nije više tamo ni prismrdela!”

Među stolovima se šeta debela mačka sjajne dlake; mačka koja puca od zdravlja i blagostanja; naduvena i uobražena mačka. Uvuče se među noge jedne gospođe, a gospođa se trgne.

„Đavolja mačketino! Marš odavde!”

Čovek koji je ispričao onu priču dobroćudno se smeši.

„Pobogu, gospođo, sirota mačka! Šta vam je nažao učinila?”

Jedan razbarušeni mladić piše stihove sred gungule. Odsutan je, ništa ne primećuje; to je jedini način da stvara lepe stihove. Kad bi gledao naokolo, umaklo bi mu nadahnuće. To nadahnuće mora da je kao kakav slepi i gluvi, ali vrlo ozareni leptir; jer da nije, mnoge stvari bi ostale neobjašnjive.

Mladi pesnik sastavlja dugu poemu koja se zove „Sudba”. Dvojumio se da li bi trebalo da stavi „Sudba ta”, ali je na kraju, pošto se posavetovao s nekim već vičnijim pesnicima, procenio da neće, da će biti bolje da je naslovi prosto „Sudba”. Jednostavnije je, tajanstvenije, više budi uspomene. Osim toga, nazvana tako, „Sudba”, više navodi, više je... kako bismo rekli, neodređena, pesnička. Na taj način

se ne zna da li je hteo da se misli na određenu sudbinu ili na sudbinu uopšte, na neizvesnu sudbinu, na kobnu sudbinu ili srećnu sudbinu ili plavu sudbinu ili pomodrelu sudbinu. „Sudba ta” više obavezuje, ostavlja mašti manje prostora da slobodno leti, razrešena svih stega.

Mladi pesnik je već nekoliko meseci radio na svojoj poemi. Imao je već preko trista stihova, brižljiv nacrt izgleda budućeg izdanja i spisak mogućih pretplatnika kojima bi se u odgovarajuće vreme poslao dopis za slučaj da hoće da pokriju troškove. Takođe beše odabrao i vrstu štampe (jednostavan, jasan, klasičan slog; slog koji bi se čitao spokojno; a to je, hajde da kažemo, *bodoni*) i već sastavio predstavku o opravdanosti tiraža. Dve su, međutim, sumnje mučile još mlađanog pesnika: da stavi ili da ne stavi *Laus Deo* za završetak kolofona i da napiše sâm ili da ne napiše sâm biografsku belešku za klapnu knjige.

Gospa Ruža zasigurno nije bila ono što se kaže osećajna.

„Kažem ja vama, već znate. Ako ćemo o bitangama, dosta mi je mog zeta. Kakva protuva! Vi ste još uvek sasvim zeleni, razumete, sasvim zeleni. Taman posla! Gde ste vi videli da čovek neobrazovan i bez načela ide po svetu kašljući i odvažno koračajući kao kakav gospodičić! Ja to neću da gledam, kunem vam se!”

Gospa Ruža se znojila po nausnicama i čelu.

„A ti, zamlato, smesta da si otišô po novine. Nema ovde ni poštovanja niti ima pristojnosti, eto to je! Pokazaću ja vama batinom, nego šta, samo kad se naljutim! Ko je to još video!”

Gospa Ruža zabada pogled svojih mišjih očica u Pepea, starog kelnera koji je pre četrdeset – četrdeset pet godina došao iz Mondonjeda⁸. Iza debelih stakala gospa Ružine očice izgledaju kao razrogačene oči preparirane ptice.

⁸ Mesto na severu Španije, u Galiciji, gde se govori galicijski jezik, dijalekatski srodan portugalskom. Oblast je ranije bila prilično siromašna i nerazvijena. (Prim. prev.)

„Šta si zinô?! Šta si zinô?! Tikvane! Isti si kô onomad kad si stigô. Gunjaš ostaje gunjaš, to ni Bog ne mož' da sredi! Aj' trgni se, pa da smo mirni, da si više muško, već bi' te ja nogom u tur pa na ulicu! Jel' ti jasno? U, al' me zeznu!”

Gospa Ruža opipa stomak i ponovo mu se obrati sa „vi”.

„Aj'te, aj'te... Svako na svoj posô. Znete već, svi da zauzmemo stav, boga li mu, i više poštovanja, razumete, i više poštovanja.”

Gospa Ruža podiže glavu i duboko udahnu. Dlačice brkova joj se nakostrešise sa izazivačkim izrazom, sa otmenim, uzvišenim izrazom, kao crni roščići na kresti zaljubljenog i gordog petla.

Lebdi u vazduhu kao neki jad koji se lagano zabija u srca. Srca ne bole i mogu da trpe, sat za satom, čitavog života, a da niko od nas nikad odveć pouzdano ne sazna šta se to zbiva.

Jedan gospodin bele bradice hrani crnpurastog dečaka, koji mu sedi u krilu, komadićima mlečne zemičke umočenim u belu kafu. Gospodin se zove gosn Trinidad Garsija Sobrino i bavi se zajmljenjem novca. Gospodin Trinidad je imao burnu ranu mladost, pravio neprilike i isterivao hirove, ali kada mu je umro otac, rekao je sebi: od sada pa nadalje treba biti obazriv; inače si ga uprskao, Trinidade. Posvetio se redu i radu i na kraju se obogatio. Životna želja mu je bila da postane poslanik; mislio je da uopšte nije tako loše postati jedan od petsto među dvadeset pet miliona. Gospodin Trinidad je nekoliko godina očijukao s nekim trećerazrednim ličnostima iz partije Hila Roblesa⁹ ne bi li ga izglasali za poslanika; što se mesta tiče, njemu je bilo svejedno; nije davao prednost nijednom posebnom okrugu. Potrošio je nešto novca na čašćavanje, dao svoj doprinos za propagandu, slušao lepe reči,

9 Hose Marija Hil-Robles i Kinjones de Leon (1898–1980), profesor prava, poslanik za vreme Druge republike (1931–1939) i ministar rata 1935. Osnovao je partiju Narodna akcija, kasnije Špansku konfederaciju autonomnih desnica, s kojom je dobio opšte izbore 1933, ideološki najbližu onome što se danas naziva demohrišćanima. (Prim. prev.)

ali ga na kraju ni sa koje strane nisu predstavili kao kandidata za poslaničku listu i čak ga nisu pozvali ni na Šefov¹⁰ govor; gospodin Trinidad je prošao kroz teške trenutke ozbiljne duševne krize, pa je na kraju postao Lerusov¹¹ pristalica. Izgleda da mu je u radikalnoj partiji išlo dosta dobro, ali utom je došao rat, a sa njim i kraj njegovoj neslavnoj i ne tako bogatoj političkoj karijeri. Sada je gospodin Trinidad živio van javnog života, kako onog značajnog dana beše rekao gospodin Alehandro, pa se zadovoljio time da ga puste da živi mirno, bez podsećanja na prošla vremena, dok se i dalje bavio unosnim poslom pozajmljivanja uz kamatu.

Po podne bi odlazio u gospa Ružinu kafanu sa unukom, davao mu užinu i ćutao slušajući muziku ili čitajući novine, ni sa kim ne z boreći.

Gospa Ruža se naslanja na sto i smeška.

„Šta imate da mi pričate, Elvirice?”

„Pa vidite, gospođo, nema bogzna šta.”

Gospođica Elvira drži cigaretu u ustima i malo nakrivljuje glavu.

Obrazi su joj usahli, a kapci pocrveneli kao da su preosetljivi.

„Jel' vam se ono sredilo?”

„Koje?”

„Ono...”

„Ne, loše je ispalo. Izlazio je sa mnom tri dana i posle mi poklonio bočicu briljantina.”

Gospođica Elvira se smeši. Gospa Ruža zaškilji ojađeno.

„E, ćero, ima tak'ih ljudi bez savesti!”

„Ma, kakve veze ima?”

Gospa Ruža joj priđe i gotovo šapuće na uho.

10 Šefom su zvali Hila Roblesa. (Prim. prev.)

11 Alehandro Lerus (1864–1949), republikanski političar i osnivač Republikanske radikalne partije, u više navrata predsednik ministarskog saveta za vreme Druge republike. U jednom periodu je Narodna akcija saradivala s Lerusovom partijom, pa otuda opravdanje promene kod gospodina Trinidadada. (Prim. prev.)